

Основним критерієм оцінки рівня забезпечення фінансової безпеки підприємства слід вважати чистий прибуток. На основі цього критерію можна будувати всю систему показників (індикаторів), які характеризують стан фінансової безпеки. Індикатори, або показники фінансової безпеки, виступають як кількісні характеристики стану фінансової діяльності, які відібрані для характеристики фінансової безпеки підприємства.

У ході аналізу фахової літератури було визначено, що усі запропоновані методики визначення фінансової безпеки підприємства можна поділити на три великі групи:

I група – ті, що пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства (С. Н. Ілляшенко, О. В. Араф'єва, Т. Б. Кузенко) [1, с.98];

II група – ті, що пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства (К. С. горячева, Т. Ф. Косянчук, І. В. Кудря);

III група – ті, що пропонують визначати інтегральний показник фінансової безпеки підприємства (І. О. Бланк).

До інтегральних моделей можна віднести: модель Альтмана, модель Ліса, метод Депаляна, метод Таффлера, метод Спрингейта. На сьогодні українськими вченими вже розроблені такі моделі, як дискримінанта інтегральної оцінки фінансового стану підприємства (О. Терещенко), яка базується на застосуванні методології дискримінантного аналізу на основі фінансових показників вибіркової сукупності вітчизняних підприємств і комплексна оцінка фінансового стану підприємства. Цей метод оцінки дозволяє виявити тенденції у динаміці фінансового стану підприємства [3].

Для експрес-аналізу рівня фінансової безпеки підприємства можна використати підхід із використанням бальних оцінок, так званий метод балів. Алгоритм названого методу розроблений на основі визначення класу кредитоспроможності позичальника, застосовуваної у Франції (таблиця 1, таблиця 2).

Загальна оцінка безпеки дається у балах. Бали становлять суму добутоків рейтингу кожного показника на клас:

$$B = \sum Re_i * K_{li} \quad (1)$$

де B – сума балів;

Таблиця. 1. Граничні значення показників фінансового стану підприємства для визначення рівня фінансової безпеки

Найменування показника	I клас	II клас	III клас
1. Коефіцієнт покриття, K_{Π}	більше 2	1-2	менше 1
2. Коефіцієнт автономії, K_a	більше 0,7	0,5-0,7	менше 0,5
3. Коеф. забезпеченості матеріальних запасів, K_{O3}	більше 0,8	0,5-0,8	менше 0,5
4. Коефіцієнт оборотності активів, K_{Oa}	більше 0,95	0,5-0,95	менше 0,5
5. Коеф. оборотності кредиторської заборгованості, K_{K3}	більше 5,2	2,5-5,2	менше 2,5

Rei – рейтинг і-го показника;

Клі – клас і-го показника [5, с.38 – 45].

Таблиця.2. Визначення рейтингу показників фінансової безпеки

Варіант			1		2		3
Показники	Рейтинг	Клас	Бали	Клас	Бали	Клас	Бали
1. Коеф. покриття, Кп	25	1	25	2	50	3	75
2. Коеф. автономії, Ка	20	1	20	2	40	3	60
3. Коеф. забезпеченості матеріальних запасів, Коз	20	1	20	2	40	3	60
4. Коеф. оборотності активів, Коа	20	1	20	2	40	3	60
5. Коеф. оборотності кредиторської заборгованості, Ккз	15	1	15	2	30	3	45
Разом	100		100		200		300
Клас			I		II		III

З огляду на сумарний рейтинг показників існує наступна градація:

I клас – високий рівень безпеки (100-150 балів); II клас – нормальний рівень безпеки (151-230 балів); III клас – передкризовий рівень безпеки (231-250 балів); IV клас – критичний рівень безпеки підприємства (251-300 балів).

Таким чином, запропонована методика визначення рівня фінансової безпеки підприємства дозволить зробити комплексні висновки про рівень захищеності фінансових інтересів підприємства як в даний час, так і в майбутньому, та виявити резерви його підвищення.

Література:

1. Араф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Араф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №1. – С. 98-103.

2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: Ника-центр, Эльг, 2008. – 784 с.

3. Підхомний О. М. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання / О. М. Підхомний., Л. С. Яструбецька. // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць.

Розрахунок рентабельності підприємства

Щоб отримати показник рентабельності, необхідно чистий прибуток розділити на величину всіх витрат. Відрізок часу і для першого показника, і для другого, природно, беремо один і той же. Формула розрахунку рентабельності виглядає так:

$РП = БП / СА * 100\%$. розшифруємо:

РП – рентабельність підприємства;

БП – сума балансового прибутку. Щоб її розрахувати, потрібно взяти суму виручки за певний відрізок часу, відняти собівартість продукції і різні організаційні витрати.

СА – вартість активів. Тут потрібно скласти вартість виробничих фондів, оборотних активів і необоротних активів.

Рентабельність сама по собі мало що може сказати про розвиток підприємства. Судити про ефективність бізнесу по одній тільки цифрі буде не зовсім розумно. Потрібно це питання розглядати в комплексі. Тому важливо розраховувати і аналізувати такі види рентабельності, як рентабельність виробництва, рентабельність активів і рентабельність продажів.

Як розрахувати рентабельність виробництва

Жодне виробниче підприємство не може обійтися без цього показника. Це найголовніша характеристика ефективності виробництва. Етапи розрахунку рентабельності виробництва такі:

1. Беремо бухгалтерський баланс і “дістаємо” звітний балансовий прибуток.

2. Розраховуємо середньорічну вартість основних фондів. Для цього: складаємо основні фонди станом на 1 число кожного місяця, складаємо основні фонди на початок і кінець року, потім ділимо отриману суму на два. Підсумкове число ділимо на 12 – стільки місяців в році. Якщо ви берете за звітний період не рік, а інший період, то ділите на відповідну кількість місяців.

3. З балансу підприємства знову “дістаємо” середню вартість оборотних коштів.

4. Нарешті переходимо до розрахунку рентабельності виробництва. Щоб отримати цей показник, необхідно балансовий прибуток розділити на середньорічну вартість оборотних коштів.

Як розрахувати рентабельність активів

Показник рентабельності активів дозволяє побачити, наскільки добре працює капітал підприємства. Рентабельність активів не повинна бути сильно низькою – так як це буде говорити про те, що капітал не працює, але і не повинна бути дуже високою, так як може послужити причиною відсутності резервного капіталу, що теж не є добре.

Рентабельність активів розраховується наступним чином:

1. Витягуємо з бухгалтерської звітності величину обсягу продажів за звітний період.

2. Визначаємо собівартість продукції.

3. Розраховуємо операційні витрати все за цей же період.

4. До отриманими показниками собівартості і витрат додаємо суму податкових платежів, що сплачуються до бюджету. Із загального обсягу продажів віднімаємо отриману суму. У нас виходить чистий прибуток.

5. З бухгалтерської звітності витягуємо суму сукупних активів. Чистий прибуток ділимо на сукупні активи – це і є ваша рентабельність активів.

Як розрахувати рентабельність продажів

Якщо і рентабельність виробництва у вас на хорошому рівні, і рентабельність активів теж оптимальна, але при цьому загальна рентабельність підприємства вас засмучує, можливо, проблему варто шукати в продажах.

Визначаємо рентабельність продажів:

1. Обчислюємо виручку від продажу продукції за звітний період.
2. Дістаємо з бухгалтерської документації чистий прибуток.
3. Суму чистого прибутку ділимо на виручку від реалізації – і ось ваша рентабельність продажів.

Щоб найбільш повно побачити картину поточного стану справ, порівняйте показник рентабельності продажів за один звітний період з аналогічним за інший звітний період. Якщо рентабельність продажів постійно знижується, або ж стався різкий спад в одному з періодів – це серйозний привід провести глибокий економічний аналіз.

Задача 1. Розрахувати рентабельність активів на основі звітності підприємства.

Пояснення суті показника

Рентабельність (пасивів) активів (англомовний аналог Return on Assets (ROA) - показує ефективність використання активів компанії для генерації прибутку. Високе значення показника свідчить про хорошу роботу підприємства. Значення можна інтерпретувати в такий спосіб: було отримано X копійок чистого прибутку на кожен гривню використаних активів. Розраховується як співвідношення отриманого чистого прибутку (або чистого збитку) до середньорічної суми активів. Інформація про вартість активів може бути отримана з балансу, а інформація про суму чистого прибутку може бути отримана зі звіту про фінансові результати (звіту про прибутки і збитки).

Нормативне значення:

Не існує єдиного нормативного значення показника. Необхідно аналізувати його в динаміці, тобто зіставляючи значення різних років за період дослідження. Крім цього, варто порівняти значення показника зі значеннями прямих конкурентів (які мають однаковий розмір суми активів або доходу).

Чим вищий показник, тим більш ефективним є весь процес управління, адже показник рентабельності активів формується під впливом всієї діяльності компанії.

Примітки та коригування

1. Сума активів може значно коливатися протягом року, тому при наявності доступу до такої інформації, необхідно враховувати значення на кінець кварталу, місяця або тижня.
2. Деякі автори стверджують, що від'ємного значення рентабельності не буває, тому в разі чистого збитку необхідно ставити нуль і окремо розрахувати показники збитковості. Такий підхід не вірний, адже існує поняття від'ємної рентабельності.

Напрями вирішення проблеми знаходження показника поза нормативними межами

Оптимізація структури активів дозволить скоротити їх обсяг і підвищити рентабельність за умови, що обсяг генерованого прибутку підвищиться або залишиться на попередньому рівні.

З огляду на те, що рентабельність активів формується під впливом всіх внутрішніх і зовнішніх факторів, резерви підвищення показника можуть знаходитися у всіх сферах роботи компанії. Загалом, необхідно працювати в напрямку зниження суми витрат і підвищення доходів.

Формула розрахунку:

Рентабельність активів = Чистий прибуток (Чистий збиток) / Середньорічна сума активів * 100% (1)

Середньорічна сума активів = Сума активів на початок року / 2 + Сума активів на кінець року / 2 (2)

або

Середньорічна сума активів = Сума значень вартості активів на кінець кожного кварталу / 4 (3)

або

Середньорічна сума активів = Сума значень вартості активів на кінець кожного місяця / 12 (4)

або

Середньорічна сума активів = Сума значень вартості активів на кінець кожного тижня / 51
(5)

або

Середньорічна сума активів = Сума значень вартості активів на кінець кожного дня / 360
(6)

Протягом року сума активів коливається, тому формула 3 дасть більш точний результат, ніж формула 2. Формула 4 - більш точний, ніж формула 3 і т.д. Вибір формули залежить від інформації, яка доступна для аналітика.

Приклад розрахунку:

Компанія ПАТ «Веб-Інновація-плюс» Баланс Одиниця виміру: тис. грн.

Активи			
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ			
Разом по розділу I	1564	1474	1385
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ			
Разом по розділу II	2513	2943	3253
Баланс	4077	4417	4638

Звіт про фінансові результати	На 31 12 2016	На 31 12 2015
Чистий прибуток	743	651

Приклад розрахунку:

Рентабельність активів (2016 р) = $743 / (4077/2 + 4417/2) * 100 = 17,49 \%$

Рентабельність активів (2015) = $651 / (4638/2 + 4417/2) * 100 = 14,38\%$

Протягом періоду дослідження рентабельність активів підвищилася. Якщо в 2015 р. ПАТ «Веб-Інновація-плюс» отримала 14,38 копійок чистого прибутку на кожен вкладену гривню активів, то в 2016 р. - вже 17,49 копійок. Факторами такого підвищення є оптимізація структури оборотних активів, і підвищення суми чистого прибутку. Загалом, діяльність компанії була ефективною в 2015-2016 рр.